

Az orgonaépítő öröme

Bő fél évszázaddal ezelőtt az ifjú misztótfalui református lelkipásztor elhatározta, hogy megjavíttatja a templom orgonáját. Az Erdély-szerte ismert nagyváradi orgonakészítőt, Szabó Gy. Lászlót bízta meg a munkával.

A mester magával vitte a Nagybánya melletti mezővároskába a lányát is. És a történet folytatása éppen olyan volt, akár a mesében: a fiatal lelkész és a „hangteremtő” leánya első látásra egymásba szeretett, és hosszú éveken át boldogan éltek. Gyermekük, **Molnár József** ugyancsak hangszerkészítő lett.

Molnár József még kisfiúcska volt, mikor a nyarakat már a nagyapa, Szabó Gy. László, a Pécssett tanult híres orgonakészítő mester műhelyében töltötte. Megbűvölte az óriás hangszer, az előcsalogatott hangok a zajos élettől a templombelső hűvösébe vonzották, ahol a varázslat született. Génjeiben hordozta a tehetséget, de nemcsak ő, hanem testvérei is: húga, Tünde elismert orgonaművész, öccse, Csaba a nagyapa nyomdokaiba lépve szintén orgonaépítő lett.

József a nagybányai művészeti iskola diákjaként az ecsetet is kézbe vette, vászonra álmo-

dott képei fiatalos hévről tanúskodnak. De az orgona szeretete erősebbnek bizonyult. Édesapja, látva elhivatottságát, rábólintott a döntésre azzal a kikötéssel, hogy előbb szerezzen egy diplomát, aztán elszegődhet a nagyapa műhelyébe. A kolozsvári egyetem műépítészeti szakának elvégzése után Molnár József az akkoriban kötelező két inasévet egy nagyváradi építkezésen vészelte át, majd 1981-től végérvényesen az orgona bűgő hangú nyugalomát választotta.

Évekkel ezelőtt ismerkedtem meg vele Érkeserűben, az ottani református templom műemlék orgonájának újraszentelése alkalmából tartott ünnepeken. A harminc évig néma gépezetbe a mesternek sikerült visszacsalogtatnia a zoltárokat. Azóta is megtartottuk egymást jó emlékezetünkben. Mostani látogatásomkor barátsággal parolázunk, felesége, Dorina asszony is nyájasan üdvözl. Molnár József a nagy nyilvánosság előtt nem szeret ugyan beszélni, otthonában viszont szívesen mesél a hivatásáról. Inkább a felcsendülő dal-
lamokban lehet őt tetten érni, ez a legbensőségesebb vallomása a munkájáról.

A régi rendszerben az iparosoknak is nagyon nehéz volt talpon maradniuk, állandó volt az ellenőrzés. A faanyagot hol a tetőcserep alá, hol máshová rejtették a nagyapjával. Akkoriban alig voltak az országban öten, akik orgonajavítással foglalkoztak. A forradalom után az egyházak fiatalokat küldtek külföldre, hogy elsajátítsák a mesterséget. Jelenleg tucatnál több orgonakészítő dolgozik országszerte, időközben céhbe tömörültek. Erre azért volt szükség – tudom meg vendéglátómtól –, mert egyre több a pancser, a meggazdagodást hajhászó szélhámos. Holott ezek a hangszerek műemlékek, egyediek, állaguk, eredetiségük megőrzése nélkülözhetetlen. Egy hangszer teljes felújítása legkevesebb hat hónapot vesz igénybe, hisz télen a hideg templomokban nem lehet a munkát szakszerűen végezni. Komolyabb beavatkozásnál apró darabjaira szedik szét a hangszert, ami több mint kétezer elemet jelent.

„Minden javítás fontos szempontja a javítandó orgona készítőjének a szemével látni és a fe-

(folytatás a következő oldalon)

Legrégebbi szerszámaival nagyapjától örökölte Molnár József

Az orgonaépítő öröme

(folytatás az előző oldalról)

➤ jével gondolkodni, mert csak így állítható vissza eredetien egy-egy műremek – okosít ki a mester. – Semmiben sem szabad eltérni, még ha az eredeti technika alkalmazása időigényes is.” Bármennyire könnyebb lenne is rozsdamentes csavarokat használni az összeszereléshez, ha az orgonakészítő fából gyártotta a csavarokat, akkor a régiak csak ilyenekkel helyettesíthetők. Éppen ezért jó lenne, ha az egyházak, mielőtt orgonát restaurálnának, szakemberrel konzultálnának; az évszázados értékeket nem szabad kontárra bízni – ajánlja a mester. Ő szuvas eredeti favázat sem cserél újra, inkább kezelésekkkel igyekszik megóvni. A szúrt lyukakba farkasalma bogyoiból készült főzetet fecskendeznek, s az erős mérreg elpusztítja a férgeket. Majd méhviasszal tömők be a lyukakat, és az egész zeneszekrényt azzal fényezik át, mert ez elősegíti a fa lélegzését, a lakkozás viszont teljesen lezárja a felületet, ami nem használ a fának. „Nagyapa úgy vélte, hogy a méhviasz azért is jó, mert távol tartja az újabb szútámadást; a viaszillat jelzi ugyanis, hogy az a méhek felségterülete” – emlékezik a mester.

Nem elég a szaktudás, a munkakedv, mert az alapanyagok beszerzése igen sokba kerül. A fűjtatókhoz és a szelepekhez használ bőrt Németországból vásárolják, megfelelő minőségűt Európa-szerte alig lehet kapni. Különösen drága a hártavékony halbőr, ami a látszat ellenére nagyon erős. Az orgonák festésére általában világos színeket használnak, persze vannak kivételek. A késő barokk orgonákat az aranyozás, a márványozás, a zsúfolt díszítés jellemzi, míg a protestánsoknál a puritánabb homlokzat, a fehérés-krémes szín a gyakoribb. A megye talán legrégebbi orgo-

Legalább fél évet vesz igénybe egy hangszer restaurálása

nája Váradon, a premonstreiek templomában található, szekrénye 1757-ben készült, a belső szerkezetét 1840-ben cserélték ki. A székesegyház orgonája 1777–1780 között épült. Ennek is csak a szekrénye eredeti, a belső részeit 1892-ben kicserélték. A vidéken található hangszerek a pénztelenség miatt szerencsésebben jártak, legalábbis abból a szempontból, hogy ritkán újítták fel őket, ezért nagy részük még eredeti. Ide sorolhatjuk a székelyhídi reformátusok orgonáját, amely 1820-ban készült, vagy a bihariakét, amely 17 évvel később szolgált meg először.

Erdély műemlék orgonákban nagyon gazdag, az országban fellelhető 1100 hangszer közül 1000 itt található. Miután Nyugaton és Magyarországon is elterjedtek az elektromos hangszerek, az ottani értékes orgonákat megsemmisítették. Nálunk ismét a szegénység mentette meg őket. Persze külföldön is rájöttek, hogy a modern szerkezetek se nem tartósak, se nem hangzanak megfelelően, de akkor már késő volt. Most meg csodálkozva járják templomainkat. A rendszerváltás után a felismért Nyugat sorra küldte segélyként a már megunt hangszereket, nálunk meg nagyon örvendtek a modern, elektromos zenegépeknek. Szerencsére előrelátó papjaink, ha le is cserélték egy időre az öreg orgonát, nem semmisítették meg. „Kár is lett volna, mert egy kis méretű templomi orgona értéke 50 ezer euró, a legnagyobbak akár 500 ezret is megérnek” – állapítja meg a nagyváradi szakember. Szerencsére az utóbbi években a nyugati szerkezetek iránti érdeklődés – amit főként az ajándék lónak ne nézd a fogát felfogás indokolt – alábbhagyott.

Annak ellenére, hogy már nyugdíjaskorba lépett Molnár József, egyre-másra kapja a megrendeléseket. Munkássága során nemcsak felújított megközelítőleg 150 hangszert, de kettőt maga is épített. Egyik Tasnádszántón a római katolikus templomban található, a másikkal Désházán a reformátusok dicsérik Istent. Jelenleg éppen az ottományi reformátusok múlt század elején készült orgonájának felújításán fáradozik. Örömmel látja, hogy templomainkban méltó helyre kerülnek az időlegesen érdemtelenül kiszorított orgonák, s erre büszkéek lehetünk, mert az orgonások nemzedékévé váltunk.

D. Mészáros Elek